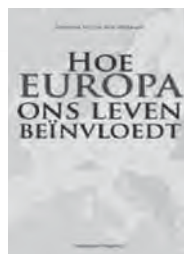

België. Het gevolg laat zich raden. De auteurs van 'Hoe Europa ons leven beïnvloedt' strijken evenwel met de hand over de zere plekken van Europa: door het verschil in belasting verhuizen de bedrijven naar een land binnen de EU-grenzen; de werkgelegenheid daar stijgt en de handel met de oude lidstaten neemt toe. Iedereen winnaar, besluiten Hendrik Vos en Rob Heirbaut.

Het boek ademt de kritische liefde voor Europa. Ach, het is eens iets anders dan de zure saus die eurosceptici ons opdienen. Als lezer zie ik nu tenminste klaarder in de wijze waarop Europa slaapt en waakt. Een grote verdienste.

*Hoe Europa
ons leven beïnvloedt*
Hendrik Vos
& Rob Heirbaut,
Standaard Uitgeverij;
255 blz., 14,95 euro

Naar aanleiding van de Europese verkiezingen in juni 2009 start *De gids* met een gloednieuwe reeks over Europa. In het decembernummer bijten Hendrik Vos en Sofie Put de spits af met een prelude over het hoe en wat van Europa. Europa slaapt en waakt: u leest het voortaan in *De gids*.

Obamania

Emiel Vervliet

De auteur is hoogleraar aan de Sociale Hogeschool Heverlee

Op het ogenblik dat deze bladzijde voor u ligt, weten we wie de volgende president van de Verenigde Staten wordt. Als de Europeanen ook stemrecht hadden, was geen enkele twijfel over het resultaat mogelijk. De politieke kaart van de VS zou diep donkerblauw kleuren, niet het blauw van de VLD maar dat van de Democraten. Obama zal immers de troepen vervoegd uit Irak terugtrekken, Iran niet bombarderen, Kyoto 2 ondertekenen, de Verenigde Naties in eer herstellen en vooral meer waardering opbrengen voor de *soft power* waarmee de Europeanen de grote wereldproblemen te lijf willen gaan. Dat zijn allemaal heel belang-

rijke kwesties, maar vermoedelijk hebben vooral binnenlandse economische problemen de Amerikanen bij hun keuze geleid. Naast de huizen- en bankencrisis zijn er nog wel enkele waarin een democratische president zijn tanden kan zetten.

Steven Greenhouse is correspondent van de New York Times over vakbonden en arbeidsverhoudingen. *The big squeeze – tough times for the American worker* (A Knopf, New York, 2008) is een goed gedocumenteerd en aangrijpend boek over de toenemende druk, zeg maar uitbuiting, waaronder gewone Amerikaanse arbeiders en bedienden te lijden hebben. Neem Don Jensen, voor zijn pensionering een redelijk betaalde personeelswerker bij Lucent Technologies in New Jersey. Daar recruteerde hij jongeren die aan Amerikaanse topuniversiteiten afstudeerden. Hij had gehoopt een rustige oude dag te kunnen slijten en heel wat uren op de golfbaan door te brengen. Tot Lucent beslis-

te zijn persoonlijk aandeel in de premie voor de ziekteverzekering te verhogen van 180 tot 8.280 dollar per jaar. Jensen werd verplicht een baan aan tien dollar per uur bij een bank te zoeken – een baan die hij nu misschien kwijt zal raken. Of Dawn Eubanks, die na een periode bij het leger zeven dollar per uur verdient in een call center in Florida. Sommige dagen kan ze slechts twee of drie uren jobtime registreren, hoewel ze acht uren aanwezig moet zijn. Sommige call centers trekken de minuten af die hun medewerkers in het toilet doorbrengen.

Uitbuiting is niet nieuw in de VS, maar in de jaren 1935–1950 werden wettelijke maatregelen genomen om de Amerikaanse arbeiders te beschermen. Die bescherming kwam de voorbije decennia onder druk, volgens Greenhouse door een overdreven nadruk op kostenbeheersing bij de bedrijven en een instroom van gemakkelijk uit te buiten migranten. Er is geen controle meer op veiligheid en hygiëne in de werkplaatsen. Tussen 1975 en 2005 groeide het aantal Amerikaanse werknemers aan van 90 tot 145 miljoen. Tezeldertijd daalde het aantal sociale inspecteurs: 788 overwerkte mensen moeten nu de naleving van de sociale wetten controleren in 8,4 miljoen Amerikaanse ondernemingen.

Paul Krugman, Nobelprijs Economie dit jaar, spreekt in *The conscience of a liberal* (Norton, New York, 2007) over de terugkeer van het ongelijke Amerika van de jaren 1890–1930, de *Gilded Age* waarin John Pierpont Morgan (stichter van de huidige Morgan Stanley bank) en anderen hun reusachtige fortuinen opbouwden. De grofste ongelijkheden werden in een beperkt aantal jaren tussen 1935 en 1945

doeltreffend bestreden door de regering Roosevelt. Op de *Great Depression* van de jaren 1930 volgden de jaren van de *New Deal* en de *Great Compression* van de inkomensongelijkheid, een bewijs dat instituties, normen en de politieke omgeving belangrijk zijn.

Krugman weerlegt het argument dat technologische ontwikkeling en toenemende globalisering de verklaring zouden zijn van de toenemende ongelijkheid sinds 1980, omdat die trends de positie van de hooggeschoolden zouden versterken ten koste van midden- en laaggeschoolden. De inkomensongelijkheid is in de VS veel sterker toegenomen dan in andere landen die met dezelfde ontwikkelingen te maken hadden. De verklaring ligt in de politiek, in belastinghervormingen die de top 1 procent van de inkomensladder extreem ten goede kwamen. Onder republikeinse presidenten werd het hoogste belastingtarief systematisch verminderd: onder Reagan daalde de belastingvoet voor die topinkomens van 34,6 naar 27,7 procent, onder Clinton steeg het percentage tot 35,8 procent, maar onder Bush jr. daalde het opnieuw tot 31 procent.

De grote binnenlandse uitdagingen zijn overduidelijk. Er moet om te beginnen een universele ziekteverzekering ingevoerd worden. De voorstellen van Obama wegen hier wat licht en er zou best een Obama+ mogen komen. Hij wil belastingvoordelen toekennen aan gezinnen die de normale premies niet kunnen betalen of die via hun bedrijf geen verzekering hebben. Dat is goed maar te weinig, net zoals in ons land de Wet op de Aanvullende Pensioenen het wettelijk pensioen evenmin kan vervangen. Tussen 2000 en 2006 steeg het aantal niet-

verzekerde Amerikanen met 8,6 miljoen tot 46 miljoen. Hier kan alleen een verplichte algemene verzekering uitkomst brengen. Krugman beschrijft hoe die algemene verplichting in 1947, toen de huidige regeling tot stand kwam, weggestemd werd onder druk van de doktersverenigingen, de Republikeinen en een aantal Democraten uit de zuidelijke staten – die Democraten vreesden dat een algemene en verplichte ziekteverzekering zou leiden tot de desegregatie van de ziekenhuizen, het open stellen van alle ziekenhuizen voor blank en zwart.

Twee andere absolute prioriteiten zijn de verhoging van de minimumlonen en de bescherming van het recht op vakbondsvorming. Door de *Fair Labour Relations Act* van 1935 steeg de organisatiegraad (het percentage werknemers dat lid van een vakbond is) van 12 procent in 1933 tot 27 in 1970. Daarna is dat percentage sterk gedaald. De klassieke verklaringen zoals opnieuw de technologische ontwikkeling, de globalisering en de verschuivingen van de werkgelegenheid tussen de sectoren (desindu-

strialisatie) volstaan volgens Krugman niet om deze evolutie te verklaren. Vergelijk Canada en de Verenigde Staten. Canada kende dezelfde ontwikkelingen en de economie is via handel en investeringen nauw met de Amerikaanse verbonden maar de organisatiegraad is er na 1960 dezelfde gebleven. Het verschil wordt gemaakt door de vakbondsvijandige houding van de bedrijven en van Republikeinse regeringen in de VS, en er moet dus werk gemaakt worden van nieuwe faire arbeidsverhoudingen.

	Organisatiegraad	
	Verenigde Staten	Canada
1960	30,4%	32,3%
1999	13,5%	32,6%

Obama kan voor het invullen van zijn boodschap van verandering en hoop best enkele boeken over de New Deal lezen. En hij kan slechtere beslissingen nemen dan Steven Greenhouse minister van Arbeid maken en Paul Krugman tot voorzitter van zijn Raad van Economische Adviseurs benoemen.